

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Miljöprövningsdelegationen

BESLUT

1 (14)

2013-10-24

Dnr: 551-7849-2012
Anl.nr: 0480-091-110

Bärsta Gård AB
Bärsta Gård
610 55 Stigtomta

Kungörelsedelgivning

Tillstånd till djurhållning av fjäderfä inom fastigheten Bärsta 7:1, Nyköpings kommun

*Verksamhetskod 1:10 enligt 2 kap. 1 § miljöprövningsförfordningen (2013:251)
1 bilaga*

Beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Uppsala län meddelar med stöd av 9 kap. miljöbalken Bärsta Gård AB, organisationsnummer 556408-1858, tillstånd till djurhållning av fjäderfä för äggproduktion inom fastigheten Bärsta 7:1 m.fl. i Nyköpings kommun.

Tillståndet gäller för djurhållning av fjäderfä med platser för högst 50 000 värphöns motsvarande totalt 500 djurenheter.

Miljöprövningsdelegationen godkänner med stöd av 6 kap. miljöbalken den i ärendet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Villkor

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad den sökande har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Hanteringen av gödsel ska ske på ett sådant sätt att läckage och spill samt olägenheter för närboende så långt som möjligt begränsas.
3. Spridning av gödsel ska grundas på aktuell markkartering samt anpassas till grödans behov. Markkartering av spridningsarealen ska ske minst vart tionde år. En växtnäringsbalans avseende kväve, fosfor och kalium ska upprättas minst en gång vart tredje år.
4. Gödselproduktionen får inte överstiga den tillgängliga spridningsarealen, egen eller genom spridningsavtal. Fält som har uppnått högsta och näst högsta fosforklass, P-AL klass V och klass IV B, ska inte räknas till den egna tillgängliga spridningsarealen.
5. Spridning av stallgödsel får inte ske närmare vattenförande dike, d.v.s. dike som vid spridningstillfället inte är torrt, än 5,5 meter. Längs kant mot samtliga vattendrag, diken och dräneringsbrunnar ska en permanent bevuxen skyddszon på minst en meter lämnas. Längs kant mot, på topografiska kartan

blåmarkerade, sjöar, vattendrag och diken ska en permanent bevuxen skyddszon på minst 5,5 meter lämnas. Skyddszonerna ska vara ogödslade och får inte besprutas med kemiska bekämpningsmedel. Skyddszonerna får brytas för nyinsådd högst en gång vart femte år eller efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Skyddszonernas bredd ska mätas från dikets övre kant.

6. Tidpunkten för spridning av stallgödsel ska väljas så att förluster av växtnäring och olägenheter för närboende minimeras. Spridningen ska ske under så få och koncentrerade perioder som möjligt. Vid spridning på obevuxen mark ska nedbrukning av gödseln ske så snart som möjligt och senast inom 12 timmar.
7. Spridning av stallgödsel och kemiska bekämpningsmedel får inte ske närmare enskild vattentäkt än 25 meter utan godkännande från tillsynsmyndigheten.
8. Fastgödseln ska lagras torrt och ventilerat i gödselhus. Från och med den 1 november 2015 får inget tvättvatten tillföras gödselhusen. Bolaget ska i god tid innan övergång till annan hantering av tvättvattnet, anmäla den nya hanteringen till tillsynsmyndigheten.
9. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras väl uppmärkt under tak och på sådant sätt att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppstår.
10. Flytande kemiska produkter och farligt avfall ska, utöver vad som följer av punkt 9, förvaras på tät invallad yta eller motsvarande skydd som tillsynsmyndigheten kan tillåta. Invallningen skall rymma en volym som motsvarar den största behållarens volym plus minst 10 % av summan av övriga behållares volym. Skyddsanordningar ska vara färdigställda senast 1 år efter att detta beslut vunnit laga kraft, eller den tidpunkt som tillsynsmyndigheten beslutar.
11. Buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiger följande begränsningsvärden:
50 dB(A) dagtid vardagar (kl. 07.00-18.00)
45 dB(A) kvällstid (kl. 18.00-22.00),
samt lördag, söndag och helgdag (kl. 07.00-18.00)
40 dB(A) nattetid samtliga dygn (kl. 22.00-07.00)

Den momentana ljudnivån får nattetid vid bostäder inte överstiga 55 dB(A).

Kontroll ska ske så snart det har skett stora förändringar i verksamheten eller på tillsynsmyndigheten begäran. Angivna begränsningsvärden ska kontrolleras genom omgivningsmätningar eller närfältsmätningar och beräkningar.

12. Verksamheten ska inge ett förslag på kontrollprogram till tillsynsmyndigheten senast sex månader efter att tillståndet vunnit laga kraft.

Delegationer

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att föreskriva närmare villkor rörande hanteringen av:

- a) Brytning av skyddszoner för nyinsådd (villkor 5)
- b) Stallgödsel och bekämpningsmedel i närheten av enskild vattentäkt (villkor 7)
- c) Tvättvatten (villkor 8)
- d) Kemikalier (villkor 10)

Igångsättningstid

Den med tillståndet utökade verksamheten ska ha satts igång senast 3 år efter det att detta beslut vunnit laga kraft annars förfaller tillståndet.

Tillsynsmyndigheten ska meddelas när verksamheten sätts igång.

Verkställighet

Miljöprövningsdelegationen bifaller den sökandens yrkande om verkställighetsförordnande. Tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har vunnit laga kraft.

Kungörelsedelgivning

Kungörelse om detta beslut införs inom 10 dagar från datum för beslutet i Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidningen Södermanlands Nyheter.

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Bärsta Gård AB nedan kallat bolaget bedriver idag äggproduktion med plats för 39 990 värphöns. Bolaget har sökt tillstånd för att utöka antalet platser i befintliga stallar till som mest 50 000, totalt 500 djurenheter. För den nuvarande verksamheten finns ett beslut för anmälningspliktig djurhållning meddelat av bygg- och miljönämnden den 23 september 2003. Verksamheten har inte tillståndsprövats tidigare.

Samråd

Ett samrådsmöte hölls den 20 november 2012. Länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten bygg- och miljönämnden i Nyköpings kommun inbjöds att delta med avböjde. Bygg- och miljönämnden skickade med skriftliga synpunkter på frågor som borde tas upp i ansökan. Närboende, enskilt berörda, fick del av samrådsunderlaget genom personligt brev. Allmänheten informerades genom annons i ortspressen. Nyköpings kommun fick del av samrådsunderlaget via brev.

Verksamheten anges i 3 § förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar och ska därför antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ärendets handläggning

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till miljöprövningsdelegationen den 18 december 2012. Efter kompletteringar kungjordes ansökan i Södermanlands Nyheter. Ansökan har utöver bygg- och miljönämnden i Nyköpings kommun och Länsstyrelsen i Södermanlands län remitterats till Nyköpings kommun, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Yttrande har kommit in från Länsstyrelsen och bygg- och miljönämnden samt från en närboende. Sökanden har beretts tillfälle att bemöta inkomna synpunkter men avböjt.

Ansökan med yrkanden, åtaganden och förslag till villkor

Yrkanden

Ansökan avser en utökning från 39 990 platser värphöns till som mest 50 000 platser. Sökanden yrkar på verkställighetsförordnande. Den sökande yrkar även på en igångsättningstid på 5 år. Detta för att avvakta kommande krav på inredning.

Förslag till villkor

Sökanden anser att miljölagstiftningen är tillräcklig för att förebygga skador och ta hänsyn till miljö och omgivning. Bolaget kommer kontinuerligt att arbeta för att minska eventuella olägenheter från verksamheten men anser att produktionsvillkor låser verksamheten.

Sökandens beskrivning av verksamheten

Bolaget bedriver idag anmälningspliktig fjäderfäuppfödning för äggproduktion. Bolaget avser utöka verksamheten från dagens 39 990 värphöns till som mest 50 000 hönor. Utökningen kommer att ske inom de befintliga stallbyggnaderna. Inredningen i en av fyra stallavdelningar planeras bytas ut och moderniseras och övriga tre avdelningar kommer, till skillnad från idag, utnyttjas upp till full kapacitet. Samtliga avdelningar har frigående höns med torvströdda sprättgångar och på höjden sittpinnar med reden. Den totala årsproduktionen för den tillståndssökta verksamheten beräknas till 750 ton ägg. Företaget bedriver växtodling främst för egen foderproduktion.

Miljökonsekvensbeskrivning

Lokalisering

Bärsta Gård ligger i ett flackt jordbrukslandskap ca 16 km väst nordväst om Nyköping och ca 3 km väster om Stigtomta i Nyköpings kommun. Söder om gården gränsar arealen till sjön Yngaren som rinner av till Hallbosjön, Mjälnsfjärden, Långhalsen och vidare ut i Nyköpingsån. Yngaren är råvattentäkt för Nyköping och Oxelösunds kommuner.

Anläggningen ligger inom ett område klassat som riksintresse för kulturmiljövård. Odlingslandskapet beskrivs i riksintresse motiveringen; med rötter i bronsåldern, full koloniserat sedan 1880-talet, präglat av stordrift. Området omfattas även av ett riksintresseområde för Naturvård, Hallbosjön med Bärstakärret. Hallbosjön är en fågelsjö som till delar klassats som Natura 2000-område. Sjön ligger inte i direkt

anslutning till varken anläggningen eller den brukade arealen. 400 m sydost om gården ligger Bärstakärret som även det är utpekade som Natura 2000-område. Bärstakärrets källkärr är en ovanlig myrtyp i regionen med en värdefull och hotad flora. Odlingsarealen angränsar till Natura 2000-området. Verksamhetsområdet berörs inte av någon detaljplan och omfattas inte heller av Nyköpings kommuns förslag till fördjupad översiktsplan.

Inom en 500 meters radie från anläggningen är tre fastigheter belägna. Av dessa är en i sökandes ägo. En alternativ lokalisering har utretts men då utökningen planeras ske i befintliga lokaler är den alternativa lokaliseringen starkt begränsande för verksamheten.

Gödselhantering

Verksamheten använder och planerar även fortsättningsvis att använda ett lagringssystem för stallgödseln. Den strörrika fast/kletgödseln lagras i gödselhus i anslutning till vardera stall. Gödselhusen är 28×14 m stora och med en staplingsbar höjd på 2,5 m. Den totala lagringskapaciteten är ca 1960 m³. Gödselproduktionen från den tillståndssökta verksamheten uppgår till 1600 m³ under en 10 månaders period. Gödsellagringen är alltså väl dimensionerat att klara av det lagstadgade kravet om lagringskapacitet för 10 månaders gödselproduktion. Utgödsling sker 1-2 gånger per vecka.

Gödsel från den befintliga verksamheten sprids på den egna brukade arealen. Resterande gödselmängd avyttras genom spridningsavtal. Den ytterligare gödselutökningen resulterar i kommer att avyttras. Den beräknade totala spridningsarealen, utifrån en maxgiva på 22 kg fosfor per ha och år, är 341 ha. Gödsling sker enligt gödselplan och efter växternas behov. Bolaget har som ambition att i huvudsak sprida gödseln på våren i växande gröda. När spridning i växande gröda inte är möjligt ska fastgödseln brukas ned inom 6-12 timmar. Bolaget strävar efter att sprida gödseln när risken för ammoniakförluster är små, dvs. undvika gödselspridning soliga och varma dagar.

Ammoniakförlusterna från verksamheten kommer att öka från dagens 8000 kg till 10 000 kg. Beräkningarna bygger på schablonvärde och omfattar utsläpp från stall, lagring och spridning av gödsel. I syfte att minska ammoniakavgången ströar bolaget med en blandning av kutterspån och torv.

Tvättvatten från stallarna, uppskattningsvis 36 m³ under ett år, tillförs gödseln. Vattentillförseln utgör uppskattningsvis 2 % av gödselmängden. Bolaget uppskattar kostnaden för att istället anlägga en betongbrunn för att samla upp vattnet till 100 000 kr, exklusive markarbeten. Bolaget har även uttryckt att en rening av tvättvattnet skulle kunna vara en möjlighet och att kostnaderna för en sådan anläggning kan vara i nivå med kostnaderna för att anlägga en uppsamlingsbrunn. Kostnaden och miljönyttan är inte undersökta.

Lukt

Risken för luktolägenheter är störst vid själv spridningen. Andra källor till olägenhet är lagring av gödsel och lukt från stallarna. Den förhärskande

vindriktningen är västlig, ibland sydlig, vilket är positivt ur luktstörningssynpunkt. Den tillståndssökta verksamheten kommer att resultera i 30 % färre gödselkörningar då spridningen i fortsättningen kommer att läggas ut på entreprenad med möjlighet att ta större transportlass.

Utsläpp till vatten

Verksamheten bedrivs inom nitratkänsligt område och riskerar att påverka den intilliggande sjön Yngaren genom att sprida gödsel och bekämpningsmedel i avrinningsområdet. Yngarens ekologiska status är otillfredsställande. Orsaken är övergödning och morfologi. Sjöns kemiska status är god om man bortser från kvicksilverhalten som är förhöjd i hela landet. Om alla möjliga och rimliga åtgärder vidtas kan god ekologisk status förväntas uppnås 2021. Bolaget har inga marker med öppen växtodling direkt mot sjön. Längs sjöstranden finns en naturlig skyddszon i form av hävdade betesängar. Bolaget tillämpar 8 meter breda, ständigt bevuxna, ogödslade och obesprutade skyddszoner mot diken och vattendrag utmärkta på den topografiska kartan. Bolaget tillämpar ett skyddsavstånd på minst 1 meter, vid spridning av gödsel och bekämpningsmedel, till samtliga diken och dräneringsbrunnar. Spridning av stallgödsel och kemiska bekämpningsmedel i närheten av enskilda vattentäcker sker i dagsläget inte. Skulle spridning i närheten av enskild vattentäkt bli aktuell i framtiden, på egen eller arenderad mark, kommer ett skyddsavstånd på 25 m tillämpas.

Bolaget uppskattar kväveutlakningen per hektar och år till 22 kg. Fosforläckaget är svårare att beräkna då den mesta utlakningen av fosfor sker vid enstaka tillfällen med hög vattentillgång. Ett schablonvärde på 0,2-0,3 kg P per hektar och år ger dock en uppfattning om belastningen. Den utökade produktionen ökar inte näringsläckaget till den intilliggande recipienten då den ökande gödselmängden avyttras.

Den odlade arealen gränsar till Natura 2000-området Bärstakärret. Bolaget plöjer fårorna längs med istället för mot diken och vattendrag i syfte för att minimera ytavrinningen. Den sökandes bedömning är att verksamheten har en mycket liten påverkan på Natura 2000 området.

Energi

Energiförbrukningen för den planerade produktionen uppgår till 220 MWh. Verksamheten har fliseldning som uppvärmningssystem. Som komplement till fliseldningen används mindre mängder eldningsolja främst i samband med torkning av spannmål. Verksamheten använder årligen 25 m³ dieselolja.

Buller

De viktigaste bullerkällorna från verksamheten är ljud från transporter och ljud från ventilationsfläktar. Buller från fläktarna kommer att öka något. Verksamheten bedömer att störningen är liten då marknadens tystaste fläktar har installerats. Bolaget mäter bullernivån. Det totala antalet transporter kommer att minska med 15 % på grund av större transportlass vid gödselkörning.

Avfall

De viktigaste avfallsslagen vid sidan av stallgödsel är döda djur, knäckägg, farligt och icke farligt avfall. Den ökade produktionen kommer inte nämnvärt att förändra avfallsmängderna. Bolaget transporterar själva inget farligt avfall utan anlitar godkänd entreprenör. Verksamheten är godkänd av Jordbruksverket att förbränna både knäckägg och kadaver (fjäderfä) i egen panna. Verksamheten återvinner årligen ca 5 ton metallskrot.

Vatten

Vattenförbrukningen för den tillståndssökta verksamheten kommer att öka från dagens 2295 m³ till 3726 m³. Den relativa vattenförbrukningen kommer dock att vara oförändrad på ca 4,27 m³/ton ägg. Bolaget har installerat vattennippel i stallarna för att minimera vattenspill.

Utfodring

Verksamheten tillverkar sitt eget foder utifrån egenproducerad spannmål, inköpt koncentrat och foderkalk. Foderrecepten anpassas efter hönsens ålder. Fytas ingår i samtliga koncentrat. Fytas ökar hönornas möjlighet att tillgodogöra sig fosfor i fodret och minskar därmed fosforhalterna i gödseln.

Yttranden

Länsstyrelsen anför i huvudsak följande. Länsstyrelsen tillstyrker att tillstånd lämnas till verksamheten och bedömer att tillståndet bör förenas med sedvanliga villkor om, buller, kemikaliehantering och avfallshantering. Länsstyrelsen bedömer även att det är viktigt att skyddsavstånd till Yngaren hålls då sjön är huvudvattentäkt för Nyköpings och Oxelösunds kommuner.

Miljönämnden anför i huvudsak följande. Miljönämnden har inget att erinra mot den ansökta verksamheten under förutsättning att nämndens synpunkter beaktas. Miljönämnden bedömer att det är olämpligt ur miljösynpunkt att tvättvatten blandas i gödsel, eftersom det riskerar att ge ökat utsläpp av ammoniak. Nämnden anser också att spridningsarealerna med högst fosforklass inte bör gödslas och att spridning i övrigt bör ske vid lämplig väderlek, så att utsläppet av ammoniak blir så lågt som möjligt. Vid spridning av gödsel på arealer intill råvattentäkten Yngaren bör största möjliga hänsyn tas för att undvika att vattnet förorenas.

En närboende har inkommit med ett yttrande och anför i huvudsak följande. Personen är mycket kritisk till att tillstånd beviljas. Hans ställe ligger, enligt utsago, i samma svacka som anläggningen. Lukt, framför allt under fuktiga sommarkvällar, upplevs som besvärande. Personen uttrycker oro över Yngarens framtid.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget har genomfört samråd och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.

Miljöprövningsdelegationen finner att inlämnad miljökonsekvensbeskrivning efter gjorda kompletteringar uppfyller kraven och kan godkännas enligt 6 kap. 9 § miljöbalken.

Tillåtlighet

Tillståndets omfattning

Tillståndet omfattar djurhållningen, fodertillverkningen samt den växtodling som sker inom företaget. En del av gödseln avyttras och bolaget har endast genom avtal möjlighet att ställa krav på hur den avyttrade gödseln sprids. Bolaget kan, enligt Miljöprövningsdelegationens uppfattning, inte hållas ansvarig för eventuella olägenheter som uppstår vid spridning på annan mark än den som bolaget själv brukar. Krav i samband med hanteringen av den avyttrade gödseln bör istället ställas gentemot mottagaren.

Behandlingen av sanitärt avloppsvatten från personalutrymen tas inte upp i denna prövning utan hanteras i särskild ordning av tillsynsmyndigheten.

Tillståndet ska gälla tillsvidare. Mot bakgrund av att utökningen är begränsad och sker i befintliga byggnader ser Miljöprövningsdelegationen inga hinder mot att bifalla den sökandes yrkande om verkställighetsförordnande. Med stöd av 22 kap. 28 § MB förordnar delegationen därför att tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte vunnit laga kraft.

Miljöbalkens mål och miljömålen

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken syftar bestämmelserna i balken till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Av de nationella och regionala miljömålen kommer verksamheten främst att påverka miljömålen ”Ingen övergödning” och ”bara naturlig försurning”. Om verksamheten bedrivs i enlighet med villkoren i detta beslut och om de åtgärder som redovisas i ansökan vidtas, bedömer Miljöprövningsdelegationen att den planerade verksamheten inte strider mot miljöbalkens mål eller miljömålen.

De allmänna hänsynsreglerna

Enligt 2 kap. 1 § miljöbalken är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av 2 kap. iakttas. Detta gäller när frågor om tillåtlighet och tillstånd prövas samt vid tillsyn enligt miljöbalken.

I 2 kap. 2 § miljöbalken anges att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet (det s.k. kunskapskravet).

I 2 kap. 3 § miljöbalken anges att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (den s.k. försiktighetsprincipen). I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

I 2 kap. 4 § miljöbalken anges att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga. Motsvarande krav gäller i fråga om varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt eller bioteknisk organism (den s.k. produktvalsprincipen).

I 2 kap. 5 § miljöbalken anges att alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning (de s.k. hushållnings- och kretsloppsprinciperna). I första hand ska förnybara energikällor användas.

Miljöprövningsdelegationen gör bedömningen att bolaget visat att verksamheten kommer att bedrivas i enlighet med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Val av plats

Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta möjlig intrång och olägenhet för människornas hälsa och miljön. I paragrafens tredje stycke anges att ett tillstånd inte får ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelse enligt plan- och bygglagen (2010:900). Miljöprövningsdelegationen konstaterar att verksamhetsområdet inte omfattas av detaljplan eller andra områdesbestämmelser. Lokaliseringen står inte heller i konflikt med riksintresset för kulturmiljövård eller naturvård även om anläggningen ligger inom båda. Delegationen finner att den sökande har visat att huvudlokaliseringen är lämplig och i övrigt förenlig med bestämmelserna i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Miljökvalitetsnormer

Enligt 2 kap. 7 § andra stycket miljöbalken ska de krav ställas som behövs för att följa en miljökvalitetsnorm. Enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ska myndigheter och kommuner ansvara för att miljökvalitetsnormer följs. Regeringen har i luftkvalitetsförordningen (2010:477) fastställt miljökvalitetsnormer för kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, bly, bensen, partiklar och ozon. Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt har, med stöd av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, beslutat om miljökvalitetsnormer för ytvatten- och grundvattenförekomster.

Miljöprövningsdelegationen finner att verksamheten inte kommer att medföra att någon miljö kvalitetsnorm enligt ovan nämnda förordningar överskrids.

Natura 2000

Miljöprövningsdelegationen gör bedömningen att verksamheten inte negativt kommer att påverka värdena i Natura 2000-området Bärstakärret.

Bästa tillgängliga teknik

Av Industriutsläppsförordningen (2013:250) 13 § följer att Europeiska IPPC-byråns BAT-slutsatser (Best Available Technique) ska användas som referens vid tillståndsprövning. Detta gäller även för slutsatser i BREF-dokument (BAT Reference Document) framtagna under IPPC-direktivet, dock endast i fråga om slutsatser utan utsläppsvärlden. BREF-dokument framtagna under IPPC-direktivet ersätts succesivt av slutsatser enligt IED-direktivet för respektive bransch. Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten, om den bedrivs i enlighet med villkoren i detta beslut och om de åtgärder som redovisas i ansökan vidtas, kommer att bedrivs i enlighet med bästa tillgängliga teknik.

Villkor

Utöver vad som följer av lagstiftningen anser Miljöprövningsdelegationen att villkor ska föreskrivas avseende hantering av gödsel, avfall, kemikalier och buller. Avgörande för villkoren är bedömningen i 2 kap. 7 § miljöbalken. Här anges det att de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. och lokaliseringsprincipen i 2 kap. 6 § första stycket ska gälla i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Miljöprövningsdelegationen har vid handläggning av detta ärende beaktat energi, förorenad mark, risk för haverier och nedläggning av verksamheten men inte bedömt det motiverat med särskilda villkor i dessa frågor.

Gödselhantering (villkor 2-8)

Gödselhantering kan ge upphov till olägenhet för människors hälsa och miljön, bl.a. i form av lukt, flugor, förorening av yt- och grundvatten m.m. Anläggningen ligger inom riksintresseområde för naturvård och intilliggande vattenförekomst utgör råvattentäkt för Nyköpings- och Oxelösunds kommuner. Det innebär att särskild försiktighet bör iakttas vid hantering av både gödsel och kemiska produkter. Verksamheten ska så långt som möjligt verka för att olägenheter för människors hälsa och miljön inte uppstår.

Verksamheten ligger i nitratkänsligt område enligt förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket. Åtgärder som syftar till att minska förluster av kväve men även fosfor är angelägna både ur miljö- och hushållningssynpunkt. Verksamheten ska enligt ovanstående förordning ha utrymme för lagring av stallgödsel, flyt- och fastgödsel, som minst motsvarar en gödselproduktion på tio månader. En tillräcklig lagringskapacitet för att möjliggöra en ur miljösynpunkt optimal spridning är även BAT. Miljöprövningsdelegationen anser att den sökande

har visat att man har tillräcklig lagringskapacitet. Miljöprövningsdelegationen bedömer även att den sökande har visat att tillräcklig spridningsareal finns.

Jordbruksverkets riktlinjer för gödsling och kalkning år 2013 anger att fosforgödsling helt bör undvikas på marker inom fosforklass IV B och V. Endast för potatisodling kan undantag ibland vara motiverat. Det har i ansökningsprocessen inte framkommit några uppgifter om mark- eller odlingsförhållanden som skulle motivera ett avsteg från Jordbruksverkets rekommendationer. Tvärtom är verksamheten belägen i ett känsligt område. Yngarens ekologiska status är otillfredsställande och övergödning är huvudproblematiken. Miljökvalitetsnormen för Yngaren är att den ska nå god ekologisk status 2021. Som framgår ovan har myndigheter vid prövning och tillsyn en skyldighet att verka för att miljökvalitetsnormerna uppfylls. Miljöprövningsdelegationen anser att det i det aktuella fallet inte är miljömässigt eller ekonomiskt försvarbart att sprida gödsel på marker inom fosforklass IV B och V. Miljöprövningsdelegationen har mot bakgrund av det ovanstående valt att ställa ett funktionsvillkor; att gödselproduktionen inte får överstiga tillgänglig spridningsareal. Fält som har uppnått högsta eller näst högsta fosforklass, P-AL V resp. P-AL IV B, ska inte räknas till den egna tillgängliga spridningsarealen.

Skyddszoner minskar risken för ytavrinning av växtnäring och bekämpningsmedel, minskar den partikulära borttransporten av fosfor och kan också ha en positiv inverkan på den biologiska mångfalden. Mot bakgrund av det känsliga läget och recipientens utsatthet bedömer Miljöprövningsdelegationen att det är motiverat med en högre ambitionsnivå för skyddszoner än den grundnivå som följer av Jordbruksverkets föreskrifter. Verksamheten använder sig i dag av en fastgödselspridare med en spridningsbredd på 12 meter åt vardera sida. Den oprecisa spridningstekniken understryker vikten av bevuxna skyddszoner för att förhindra ytavrinning.

Rätt dosering av gödseln är nödvändig för god hushållning. För detta behövs kännedom om markens och gödselns näringsinnehåll samt grödans behov av näringsämnen. Verksamheten har åtagit sig att utföra markkarteringar och upprätta årliga gödselplaner i samråd med växtodlingsrådgivare. Miljöprövningsdelegationen bedömer att växtnäringsbalanser bör upprättas minst en gång vart tredje år och att markkartering bör ske vart 10:e år.

En annan mycket viktig faktor för att minimera förluster av näringsämnen är tidpunkten för spridning, såväl tid på året som aktuella väderleksförhållanden. Verksamheten sprider så långt det är möjligt gödsel på våren i växande gröda. För de fall gödsel sprids på obrukad mark är det angeläget att nedmyllning sker snarast möjligt och senast inom 12 timmar. Villkoren för hushållning och gödselspridning är i samstämmighet med den sökandes åtagande.

Skydd av grundvatten för dricksvattenändamål har hög prioritet. Spridning av gödsel nära vattentäkter innebär en risk för påverkan på vattenkvaliteten, både i form av bakterier och ämnen. Spridning av bekämpningsmedel riskerar att förorena vattentäkten med bekämpningsmedel och dess nedbrytningsprodukter. Faktorer

som marklutning, jordart, förekomst av avgränsande dike, typ av vattentäkt m.m. påverkar risken för förorening i det enskilda fallet. Den sökande har åtagit sig att inte sprida bekämpningsmedel eller gödsel närmare än 25 meter från en vattentäkt. Villkoret är i linje med den sökandes åtagande.

Kväveförluster, i form av ammoniakavgång, sker under stallgödseins hela hanteringskedja. Förluster i samband med lagring utgör en betydande del av de sammanlagda förlusterna. Miljöprövningsdelegationen anser därför att det är motiverat med villkor för lagring av stallgödsel. BAT för lagring av fast hönsgödsel är att förvara gödseln torrt, ventilerat och under tak.

Tvättvattnet från stallarna tillförs i dagsläget fastgödseins. Tvättvattenvolymer är som den sökande påpekat liten i förhållande till den totala volymer gödsel. Tvättvattnet tillsätts punktvist med 18 m³ i stöten. Att snabbt komma upp i torrsubstanshalt och sedan hålla sig där är avgörande för att hindra nedbrytning och minimera ammoniakavgång i samband med torkning/lagring av hönsgödsel. Stötvis återupplötning sätter igång nedbrytningsprocessen igen med ökad ammoniakavgång till följd. Den ökade ammoniakavgången, som resultat av tvättvattentillförseln, är därför sannolikt betydligt större än vad som följer av tvättvattnets genomsnittliga minskning av torrsubstanshalten på 0,9 %.

Att tillföra tvättvatten till gödseln motverkar syftet med att förvara gödseln nederbörds skyddat. Förfarandet kan inte anses vara BAT. Förfarandet riskerar utöver den miljömässiga påverkan att orsaka luktolägenhet. Det har förekommit klagomål på lukt från verksamheten och därför är det viktigt att begränsa risken för olägenhet så långt som möjligt. Starka skäl talar för att tvättvattnet ska hanteras separat. Omhändertagande av tvättvattnet kan exempelvis ske genom bortledning till anläggning motsvarande anläggning för sanitärt avloppsvatten eller genom uppsamling och återföring av näringsämnen till åkern.

Kemikalier och avfall (villkor 9-10)

Kemiska produkter, t.ex. bekämpningsmedel, drivmedel och eldningsolja samt avfall och farligt avfall ska förvaras och hanteras så att omgivningen skyddas mot föroreningar eller smitta. Avfall och restprodukter ska om möjligt nyttiggöras.

Buller (villkor 11)

Villkoret är utformat i enlighet med vedertagen praxis.

Delegationer

Miljöprövningsdelegationen anser det lämpligt att tillsynsmyndigheten fattar beslut i avgränsade frågor rörande skydds-zoner, kemikalierhantering och spridning av gödsel och kemiska bekämpningsmedel i anslutning till enskilda vattentäkter. Delegationen överlåter därför åt tillsynsmyndigheten att fatta beslut enligt vad som framgår av villkor 5, 7 och 10. När det gäller frågan om hanteringen av tvättvatten (villkor 8) kan det, beroende på val av hanteringsmetod, uppstå behov av ytterligare villkor. Delegationen överlåter därför åt tillsynsmyndigheten att vid behov föreskriva sådana villkor.

Igångsättningstid

Den med tillståndet utökade verksamheten ska ha satts igång senast 3 år efter det att detta beslut vunnit laga kraft annars förfaller tillståndet. Inget har framkommit i ärendet som föranleder Miljöprövningsdelegationen att frångå rådande praxis gällande igångsättningstid vid prövning av miljöfarlig verksamhet.

Tillsynsmyndigheten ska meddelas när verksamheten sätts igång.

Sammanfattande bedömning

Miljöprövningsdelegationen anser att verksamheten, om föreskrivna villkor iakttas, går att förena med de allmänna hänsynsreglerna och målen i miljöbalken samt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser. Tillstånd ska därför lämnas till verksamheten.

Information

Detta tillstånd befriar inte bolaget från skyldigheten att iakttä vad som gäller enligt andra bestämmelser för den anläggning eller verksamhet som tillståndet avser. Ytterligare regler om miljöhänsyn i jordbruket finns i t.ex. 12 kap. miljöbalken, i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket, i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring och i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Vidare innehåller Jordbruksverkets allmänna råd (2005:1) råd för tillämpningen av miljöhänsyn i samband med lagring och spridning av gödsel. Vidare skall Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattningsmed animaliska biprodukter, och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur och människor beaktas.

Ändring av verksamheten kan kräva nytt tillstånd eller anmälan i enlighet med 1 kap. 4, 10 och 11 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251). Mindre ändringar av verksamheten ska anmälas till tillsynsmyndigheten på det sätt som anges i 22 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Bedrivs miljöfarlig verksamhet av annan än den som meddelats tillståndet, ska den nya verksamhetsutövaren enligt 32 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd snarast möjligt upplysa tillsynsmyndigheten om det ändrade förhållandet. Om verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör ska detta i god tid före nedläggningen anmälas till tillsynsmyndigheten.

Bolaget ska fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka och förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön (26 kap. 19 § miljöbalken) samt i övrigt iakttä vad som sägs i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll. Varje år före utgången av den 31 mars ska en miljörapport inges till tillsynsmyndigheten (26 kap. 20 § miljöbalken). Inlämningen ska ske digitalt via svenska miljörapporteringsportalen SMP. Miljörapporten ska utformas i enlighet med Naturvårdsverkets föreskrift (NFS 2006:9) om miljörapporter för tillståndspliktiga verksamheter.

Avgift för prövning och tillsyn av miljöfarlig verksamhet ska enligt 2 kap. 1 § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken betalas av den som bedriver miljöfarlig verksamhet som anges med beteckningen prövningsnivå A eller B i 2 till 32 kap. miljöprövningsförordningen.

Om det i samband med exploatering påträffas en fornlämning ska, enligt 2 kap. 10 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m., arbetet avbrytas och Länsstyrelsen i Södermanlands län underrättas.

Enligt djurskyddsförordningen (1988:539) ska förvaringsutrymmen för bl.a. djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel godkännas ur djurskydds- och djurhälsosynpunkt (förprövning). Ansökan om förprövning av djurstall görs hos Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, se bilaga 1. Skrivelsen ska ha kommit in till Länsstyrelsen i Uppsala län senast den 22 november 2013.

Detta beslut har fattats av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Uppsala län. I beslutet har deltagit länsassessor Gunnar Ljungqvist, ordförande, och miljöskyddshandläggare Lars Andersson, miljöskakkunnig. Ärendet har beretts av miljöskyddshandläggare Henning Persson.

Gunnar Ljungqvist

Lars Andersson

Henning Persson

Bilagor:

1. Hur man överklagar till Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen.

Sändlista:

Miljönämnden 611 83 Nyköping
Länsstyrelsen i Södermanlands län 611 86 Nyköping
Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm
Havs- och Vattenmyndigheten, Box 11 930, 404 39 Göteborg
Nyköpings kommun 611 83 Nyköping
Jordbruksverket 553 16 Jönköping

Akten

Miljöskyddsenheten (LA, HP och IMA)

Rättsenheten (GL och AI)

KLAGANDE

Bärsta Gård AB, Bärsta gård, 610 55 Stigtomta

Ombud: Kicki Fors, c/o HS Konsult AB, Box 412, 751 06 Uppsala

MOTPART

1. Bygg- och miljönämnden i Nyköpings kommun, 611 83 Nyköping
2. Länsstyrelsen Uppsala län, 751 86 Uppsala

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut 2013-10-24 i ärende nr 551-7849-2012, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till djurhållning av fjäderfä inom fastigheten Nyköping Bärsta 7:1

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet på så sätt att villkor 3–5 ges följande lydelse:

Villkor 3

Spridning av gödsel ska grundas på aktuell markkartering samt anpassas till grödans behov. Markkartering av den egna spridningsarealen ska ske minst vart tionde år. En växtnärbalans avseende kväve, fosfor och kalium ska upprättas minst en gång vart femte år och inför större förändringar i växtodlingen.

Villkor 4

Gödselproduktionen får sammantaget inte överstiga den mängd som sprids på den egna tillgängliga spridningsarealen eller går att avyttra. Fält som har uppnått högsta P-AL klass V ska inte räknas till den egna tillgängliga spridningsarealen. Fält som har uppnått näst högsta fosforklass P-AL klass IV B får räknas med till 60 % i spridningsarealen.

Dok.Id 376964

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

Villkor 5

Spridning av stallgödsel får inte ske närmare vattenförande dike, dvs. dike som vid spridningstillfället inte är torrt, än 5,5 meter. Längs kant mot, på topografiska kartan blåmarkerade, sjöar, vattendrag och diken ska en permanent bevuxen skyddszon på minst 5,5 meter lämnas. Skyddszonerna ska vara ogödslade och får inte besprutas med kemiska bekämpningsmedel. Skyddszonerna får brytas för nyinsådd högst en gång var femte år eller efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Skyddszonernas bredd ska mätas från dikets övre kant.

YRKANDEN

Bärsta Gård AB (bolaget) har som talan slutligen bestämts yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av det överklagade beslutet, ska ändra villkoren 3–5 i tillståndet till följande lydelse:

Villkor 3

Spridning av gödsel ska grundas på aktuell markkartering samt anpassas till grödans behov. Markkartering av den egna spridningsarealen ska ske minst vart tionde år. En växtnäringsbalans avseende kväve, fosfor och kalium ska upprättas minst en gång vart femte år eller inför större förändringar i växtodlingen.

Villkor 4

Gödselproduktionen får högst motsvara den egna tillgängliga spridningsarealen eller avyttras i motsvarande mängd. På fält med i genomsnitt P-AL klass V får högst 15 kg fosfor per hektar och år spridas.

Villkor 5

Spridning av stallgödsel får inte ske närmare vattenförande dike, dvs. dike som vid spridningstillfället inte är torrt, än 5,5 meter. Längs kant mot, på topografiska kartan blåmarkerade, sjöar, vattendrag och diken ska en permanent bevuxen skyddszon på minst 5,5 meter lämnas. Skyddszonerna ska vara ogödslade och får inte besprutas med kemiska bekämpningsmedel. Skyddszonerna får brytas för nyinsådd högst en gång vart femte år eller efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Skyddszonernas bredd ska mätas från dikets övre kant.

Länsstyrelsen i Uppsala län (länsstyrelsen) har i första hand bestritt ändring av villkor 3 och i andra hand medgett att villkoret utformas på sätt bolaget yrkat. – I fråga om villkor 4 har länsstyrelsen i första hand bestritt ändring och i andra hand medgett att första ledet av villkor 4 ges följande lydelse. Gödselproduktionen får sammantaget inte överstiga den mängd som sprids på den egna tillgängliga

spridningsarealen eller går att avyttra. – Länsstyrelsen är ense med bolaget att villkor 5 ska ges den lydelse som bolaget yrkat.

Bygg- och miljönämnden i Nyköpings kommun (nämnden) har avstyrkt ändring av villkor 4 och 5.

UTVECKLANDE AV TALAN

Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Villkor 3

Annan brukares mark som tar emot stallgödsel maximalt var fjärde år ska inte behöva markkarteras av bolaget, utan det får anses som mottagarens ansvar att gödsla enligt gällande riktlinjer. Växtnäringsbalansen visar på utnyttjandegraden av växtnäring samt eventuella över- eller underskott utifrån insatsvarorna och användningen av stallgödseln. Om brukandet av marken eller produktionen är någotsånär oförändrad under åren visar växtnäringsbalansen ingen större förändring. Med anledning härav föreslår bolaget att växtnäringsbalans ska upprättas med minst fem års intervaller eller inför större förändringar i växtodlingen.

Villkor 4

Jordbruksverkets föreskrifter begränsar givans storlek av stallgödseln utifrån fosformängden. Kravet på spridningsavtal är borttaget och har ersatts med krav på dokumentation av bl.a. mängden totalfosfor i bortförd stallgödsel. Stallgödseln innehåller förutom fosfor många mikronäringsämnen som är nödvändiga för god avkastning på marken. Dessutom innehåller gödseln kväve som annars måste ersättas med handelsgödsel, vilket inte är bättre för miljön. Marken innehåller en hel del lera vilket gör det viktigt att behålla den mullhalt som finns och gärna till och med öka den. Detta motiverar en fortsatt måttlig stallgödselspridning. En nyligen avkunnad dom avseende tillförsel av fosfor via stallgödsel i Kalmar län visar på några viktiga punkter för att få lägga maximalt 15 kg fosfor via stallgödsel på klass V-jordar och 22 kg på övriga klassade jordar. Det skulle bli ett tärande på

markens förråd av fosfor med mindre mängd fosforgiva, även om djuren blev fler och mängden stallgödsel större, men också att spridningsarealen och därmed på sikt att det faktiska läckaget blev mindre. Dessutom bidrog som skäl för domen att området är flackt vilket minskar risken för erosion, att grisarna får fytas i fodret, att det har anlagts en våtmark på gården, att marken ska vårplöjas, att man odlar fånggröda och att man har anlagt en skyddszon. Domen medgav alltså en utökad djurhållning i ett område där vattendrag och kust delvis ännu inte klarar vattendirektivets mål om god status.

För att omsätta domen till nu aktuella förhållanden anges följande skäl att få lägga stallgödsel på samtlig egen brukad areal.

Fosforgiva: Bolaget odlar t.ex. höstvetete med en beräknad skörd på 6 ton per hektar. Med denna skörd bortförs 19 kg fosfor per hektar. Om stallgödsel inte alls får tillföras, såsom föreslås i villkoret i det överklagade beslutet, blir det en utarmning av fosfor i marken redan efter första säsongen. Blir skörden högre bortförs mer fosfor från marken. En mindre årlig gödselgiva är därför motiverad för att inte töra på fosforförrådet men heller inte för att riskera att minska på avkastningen. Bolaget kommer inte att använda någon fosfor via handelsgödsel utan enbart använda stallgödseln som fosforkälla. Det åtgår 13-19 kg fosfor per hektar för olika grödor. Därför är en fosforgiva om 15 kg per hektar rimligt att lägga i genomsnitt till t.ex. stråsäd, oljeväxter och baljväxter.

Skyddszoner: Bolaget har idag en åtta meter bred och 300 meter lång bevuxen skyddszon mot blåmarkerat vattendrag (Fredriksborg, med avrinning mot sjön Yngaren). Dessutom finns mot övriga marker mot sjön Yngaren en 90 meter bred strandnära äng som betas av djur på sommaren för att hävda dess naturvärden. Sträckan av åkermarken som angränsar till Bärstakärrets naturreservat är mycket liten, 100 meter respektive 150 meter, öster om kärret.

Våtmark: Det öppna diket (ej blåmarkerat vattendrag) som ligger nordväst om gården avslutas i Bärstakärret som är ca 14 hektar stort. Även avrinningen mot

Hallbosjön mynnar i kärr. Eventuella läckage av näringsämnen samlas upp i dessa våtmarker/kärr.

Foder: Från Svenska Foder är Liv-växt hög, Värp-Aktiv och Mix-1+2, vilka alla innehåller fytas.

Erosion: Bolaget undviker att plöja fåror som leder mot vattendrag och diken. Området är flackt där lutningen varierar ca 2-6%, i sydost ca 9 % (endast 5 hektar). Den största lutningen angränsar dock inte direkt mot vatten utan mot främst ca 100 meter med bevuxen mark innan strandlinjen. Erosionsrisken bedöms därför vara låg. Erosion anses vara den största bidragande orsaken till fosforläckage.

Växtodling: Förslag på åtgärder enligt Greppa Näringen för att öka mullhalten i jorden utöver att tillföra stallgödsel, skulle vara att begränsa bortförslenn av skörderester, odla vall eller fånggröda och minimera fältbearbetningen. Föreslagna åtgärder ger till skillnad från stallgödsel ingen tillförsel av mikronäringsämnen. Stallgödseln innehåller förutom fosfor många mikronäringsämnen som är nödvändiga för god avkastning på marken. Marken innehåller en hel del lera vilket gör det viktigt att behålla den mullhalt som finns i marken, gärna till och med öka den. Skörderesterna lämnas redan idag kvar. Viss del av marken hålls höstbevuxen med höstgrödor för att minska näringsläckaget (drygt 40 % under 2014). Endast ca 10 % av stallgödseln sprids under hösten. Spridning och nedmyllning/nedbrukning av stallgödseln inför vårsådd sker snabbt. Under hösten brukas stallgödseln ned inom 6-12 timmar inför sådd/harvning. Till skillnad från gården i domen är vårplöjning inte lika lämpligt. Detta beror på den höga lerhalten i bolagets jordar jämfört med de jordar som var aktuella i domen. Bolagets produktion är ägg från värphöns där all egen produktion av spannmål används som foder till hönsen varför vallodling inte är motiverat.

Villkor 5

Den föreslagna utformningen av villkor 5 ger både ett skydd för läckage av näringsämnen i vattenförande diken och blåmarkerade vattendrag och sjöar samt ger

bolaget frihet att välja lämplig tid (torra diken) eller metod (5,5 meter gödslingsfri zon) för stallgödselspridningen. Dessutom förenklar villkoret för bolaget att odla markerna utan risk för oönskad ogrässpridning eftersom markerna invid diken (ej blåmarkerade) kan jordbearbetas. Miljöbalken ger även möjlighet till avvägning av åtgärder utifrån miljönytta, teknik och ekonomi. I detta kan då även ekonomin vägas in, att få odla gröda på hela arealen (utöver skyddszon mot blåmarkerat vattendrag/sjö).

Länsstyrelsen har anfört bl. a. följande.

Villkor 3

Det är ostridigt att mottagaren av gödsel ansvarar för att spridningen sker på ett sådant sätt att olägenhet inte uppstår. Länsstyrelsen ifrågasätter inte att en växt-näringsbalans med femårigt intervall skulle vara tillräckligt under de omständigheter bolaget beskriver. Ett treårigt intervall är dock vanligt förekommande i praxis just för att täcka upp för förändringar i produktionen. Om förändringarna är små är arbetet med att revidera växtnäringsbalansen inte heller så omfattande. Sammantaget anser länsstyrelsen alltså att villkoret inte behöver ändras. Om domstolen skulle finna att villkoret bör ändras föreslås den lydelse som utgör bolagets slutliga yrkande.

Villkor 4

De krav som finns på dokumentation av avyttrad gödsel innebär tillsammans med krav på att redovisa egen tillgänglig spridningsareal tillräcklig kontroll på den producerade gödseln.

Andra delen av villkor fyra är utformat utifrån Jordbruksverkets rekommendationer. Fosforgödsling av klass IV B- och klass V-marker är varken ekonomiskt optimalt eller miljömässigt försvarbart. Jordbruksverkets beräkningar på vad som är ekonomiskt optimalt utgår från en situation där brukaren köper in gödsel. Höns gödsel är en värdefull resurs som samtidigt är förknippad med stor miljöpåverkan. Det finns ingen anledning att tillåta en ur resurshushållningssynpunkt tveksam hantering

bara på grund av att gödselmottagaren i det här fallet styrs av andra ekonomiska förutsättningar då han samtidigt är gödselproducent. Det har i ansökningsprocessen inte framkommit något som motiverar ett avsteg från Jordbruksverkets rekommendationer. Verksamheten är tvärtom belägen i ett område som sedan lång tid tillbaka präglats av intensivt jordbruk och där de intilliggande recipienterna har en övergödningsproblematik. Miljökvalitetsnormerna för de båda recipienterna uppfylls inte. Förbättringsbehovet för avrinningsområdena till Yngaren och Hallbosjön ligger på ett par ton fosfor där jordbruket bör stå för en stor del. Miljöhänsyn och god resurshushållning är en förutsättning för att lokaliseringen ska kunna anses lämplig.

Jordbruksverkets rekommendationer ska inte uppfattas som bindande regler för maximal giva på enskilda fält. I en dom från januari 2014 hade Mark- och miljööverdomstolen emellertid att ta ställning till spridning av stallgödsel från en grisgård i Kalmar län. Domstolen fann att verksamheten skulle leda till ett tärande på markens fosforförråd. Mark- och miljööverdomstolen fastställde det därvid aktuella villkoret som begränsade spridningen av gödsel på P-AL klass V-marker till 15 kg fosfor per hektar och år.

Bolaget motiverar det föreslagna villkoret utifrån behovet av kväve och mikro-näringsämnen för god avkastning och behovet av att bibehålla och gärna öka mullhalten. Detta går att tillgodose utan att tillföra stallgödsel. Bolaget har inte visat att sådan gödsling kommer att leda till ett tärande av markens fosforförråd. Länsstyrelsen motsätter sig därför en ändring av villkoret i denna del.

Det kan noteras att ett av bolaget tidigare i målet formulerat villkorsförslag framstår som mer anpassat till de lokala förhållandena och till viss del skulle leda till ett tärande av fosforförrådet. Det nuvarande villkorsförslaget är utformat för att inte leda till ett tärande av fosforförrådet. Det är precis detta tärande som är eftersträvansvärt. Det tidigare förslaget hade följande lydelse. Fält som har uppnått högsta P-AL klass V ska inte räknas till den egna tillgängliga spridningsarealen.

Fält som har uppnått näst högsta fosforklass P-AL klass IV B får räknas med till 60 % i spridningsarealen.

Villkor 5

Bolagets yrkande överensstämmer med av länsstyrelsen föreslagen ny lydelse.

Nämnden har anfört i huvudsak följande.

Villkor 3

Nämnden anser att markkartering bara kan åläggas bolaget för den mark som bolaget själv brukar.

Villkor 4

Enligt Jordbruksverkets föreskrifter (2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring får inte mer än 22 kg fosfor tillföras från stallgödsel och andra organiska gödselmedel per hektar och år, räknat som ett genomsnitt över en femårsperiod. Vid odling av spannmål och oljevaxter rekommenderar Jordbruksverket i Riktlinjer för gödsling och kalkning 2014 ingen fosforgiva alls för fält med fosforklass IV B och V. Med hänsyn till närheten till Yngaren, som har otillfredsställande ekologisk status, anser nämnden att det nuvarande villkoret bör kvarstå.

För att behålla eller öka mullhalten i jorden kan man enligt Greppa Näringens Praktiska råd nr 20 2013, förutom att tillföra stallgödsel, begränsa bortförseeln av skörderester, odla vall eller fånggröda och minimera bearbetningen på fältet, vilket minskar omsättningen av mullen.

Villkor 5

Det är rimligt att det finns en bevuxen skyddszon på en meter längs öppna diken som avvattnar åkermark. Detta kan minska eventuell avrinning och läckage av näringsämnen till ytvattnet.

DOMSKÄL

Den aktuella verksamheten utgör tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken, miljöprövningsförordningen (2013:251) samt förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Vid tillståndsprövningen ska bl.a. de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken beaktas. Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Vid bedömningen av omfattningen på skyddsåtgärder ska särskilt beaktas nytta av en åtgärd jämfört med kostnaden för att utföra desamma.

Den aktuella verksamheten är även reglerad genom bl.a. 12 kap. miljöbalken och förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket samt genom Jordbruksverkets föreskrifter om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring. I tillståndsvillkoren finns ingen anledning att reglera vad som redan anges i lag eller andra bindande föreskrifter, eftersom verksamhetsutövaren ändå är skyldig att följa dessa. En verksamhetsutövare är emellertid inte skyldig att följa exempelvis Jordbruksverkets allmänna råd, varför det inte är helt ovanligt att innehållet i de allmänna råden tas in som särskilda villkor i tillståndet. Något formellt hinder att i det enskilda fallet föreskriva strängare villkor än vad som följer av föreskrifterna eller de allmänna råden föreligger inte heller, förutsatt att det inte kan anses orimligt att uppfylla dem.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Villkor 3

Bolaget och nämnden har anfört att markkartering bara bör åläggas bolaget för den mark (spridningsareal) som bolaget självt brukar. Såvitt framgår får detta anses vara avsikten med villkoret. För tydlighets skull bör villkoret emellertid förtydligas i det avseendet i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Mark- och miljödomstolen delar bolagets uppfattning att om brukandet av marken eller produktionen är någotsånär oförändrad så visar växtnäringens balans ingen

större förändring. Villkoret ändras därför även i den delen, på sätt framgår av domslutet.

Villkor 4

Såsom både bolaget och länsstyrelsen har föreslagit ska första delen av detta villkor förtydligas. Mark- och miljödomstolen finner att den lydelse som länsstyrelsen föreslagit lämnar minst utrymme för tolkning, varför första delen av villkoret utformas i enlighet därmed.

Jordbruksverket har gett ut allmänna råd i form av riktlinjer för gödsling och kalkning. Dessa innehåller bl. a. en begränsningsregel för fosfor med en maximal giva på 22 kg P/ha. När det gäller riktlinjerna har Jordbruksverket uppgett att dessa är framtagna för att ge råd om vad som är en ekonomiskt optimal och miljömässigt fördelaktig gödsling. Av riktlinjerna framgår att rekommendationer inte ska uppfattas som bindande regler för maximal giva på enskilda fält.

Verksamheten är belägen inom ett område som är känsligt för näringsläckage och där det får anses angeläget att begränsa bl. a. läckage av fosfor. Villkoren ska dock utgå från markförhållandena och övriga förhållanden på den aktuella platsen samt det sätt på vilket verksamheten bedrivs.

Sambandet mellan fosforvärden i matjord och alv och risk för fosforläckage är svårbedömt (se bl. a. Mark- och miljööverdomstolens dom den 23 januari 2014 i mål nr M 6081-13). Topografi, jordart, klimat och andra naturgivna förhållanden har ofta större betydelse för risken för fosforläckage än gödselgivan. För jordar med hög fosforhalt i matjorden har också alvens egenskaper och fosformättnadsgrad stor betydelse.

Av handlingarna i målet framgår inte hur stor andel av bolagets spridningsareal som befinner sig i P-AL klass IVB och V. Av en markkarteringskarta från 2009 framgår uppgifter om areal i P-AL klass V men det saknas fördelning mellan klass IVA respektive IVB. Markkarteringskartan visar även att jordarten varierar; vid gården

Bärsta är den huvudsakligen mellan- eller lättlera, medan det vid skiftena runt Fredriksborg finns inslag av mo och sand. Av utredningen i målet framgår inte heller om alven har en fosforbindande förmåga. Den i utredningen beskrivna topografin kan inte med självklarhet anses minimera risk för ytavrinning av partikulärt bundet fosfor till närliggande vattendrag.

Eftersom det inte av utredningen i målet framgår att den sökta verksamheten sannolikt skulle leda till ett tärande på markens fosforförråd finner mark- och miljödomstolen, mot bakgrund av Yngarens och Hallbosjöns ekologiska status samt den övergödningsproblematik som i övrigt råder i området, att den av bolaget yrkade villkorsformuleringen för mild.

Med hänsyn till att bolaget har ålagts skyddsåtgärder genom villkor om spridning av gödsel, inkluderande bl.a. skyddsavstånd till vattenförande diken och permanent bevuxna skyddszoner, finner mark- och miljödomstolen dock skäl att mildra villkoret till den formulering som framgår av domslutet. Domstolen anser att den villkorsformuleringen i kombination med markförhållandena och förhållandena i övrigt på platsen samt det sätt på vilken verksamheten ska bedrivas leder till ett tärande på markens fosforförråd.

Villkor 5

Bolaget anser att den del av villkoret som föreskriver att det längs kant mot samtliga vattendrag, diken och dräneringsbrunnar ska lämnas en permanent bevuxen skyddszon på minst en meter, tas bort. Som skäl för detta har bolaget anfört att skyddet för känsliga områden redan är väl reglerat och att en dylik skyddszon skulle omöjliggöra ett rationellt brukande av marken.

Det aktuella området är enligt 5 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket klassat som ett känsligt område. Enligt 24 § i Jordbruksverkets föreskrifter om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring gäller inom känsliga områden att gödsel inte får spridas på vattenmättad, översvämmad, snötäckt eller frusen mark. Av 24 a § samma föreskrifter framgår vidare att det inom känsliga områden inte får spridas

gödselmedel på jordbruksmark närmare än två meter från kant som gränsar till vattendrag eller sjö.

Såsom redan angetts bedrivs verksamheten i ett område med övergödningsproblematik. Till bilden här vidare att bolaget använder sig av en relativt oprecis spridningsteknik av gödsel, nämligen en fastgödselspridare med en spridningsbredd på 12 meter åt vardera håll. Det finns således skäl att vidta skyddsåtgärder och iakttä försiktighetsmått för att förhindra ytavrinning och direkt spridning av gödseln till intilliggande diken, vattendrag och dräneringsbrunnar. Å andra sidan kan miljönyttan med en en meter bred skyddszon diskuteras, särskilt satt i relation till de olägenheter för bolaget som skyddszonen skulle innebära. En skyddszon på en meter borde också ha en relativt liten, om ens någon, effekt på kväveutlakningen, medan den möjligen kan stävja mängden fosfor som försvinner via ytavrinningen.

Mot bakgrund av att det redan finns bindande föreskrifter avsedda att förhindra ytavrinning m.m., och med beaktande av de relativt långtgående skyddsåtgärder och försiktighetsmått som i övrigt föreskrivits i villkoret, finner mark- och miljödomstolen att det inte är rimligt att hålla den nu aktuella skyddszonen. Villkoret ska därför mildras i detta hänseende. Villkoret bör utformas i enlighet med parternas samstämmiga mening.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV 427)

Överklagande senast den 27 november 2014.

Denny Heinefors

Ingrid Johansson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Denny Heinefors, ordförande, och tekniska rådet Ingrid Johansson. Föredragande har varit tingsnotarien Emma Lund.

